

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

Apare: DUMINECA

Prețul Abonamentului:
 Pentru Austro-Ungaria pe an . . 10 coroane
 " " " " pe 1/2 an . 5 " "
 " România și străinătate pe an . 14 franci
 " " " " " " pe 1/2 an 7 "

Prețul inserțiunilor:
 Pentru publicațiuni oficiale, concurse,
 edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până
 la 150 de cuvinte, 6 cor., până la 200 de cu-
 vinte, 8 cor., de aci în sus 10 cor.

Correspondențele se adresează redacțiunii
 „FOAIA DIECESANĂ“;
 eară banii de prenumerațiune și inserțiuni la
ADMINISTRAȚIA
 Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș

Cuvântarea

rostită de Prea Sfințitul Domn Episcop diecesan Ioan Mețianu în 9 Aprilie a. c. cu ocaziunea deschiderii sinodului eparhial din Arad.

**Cristos a înviat!
 Domnilor deputați!**

Mă simțesc ferice Domnilor deputați, de câte ori Vă pot saluta în jurul meu, și ca pre fi iubiți și ca pre împreună lucrători cu mine, în via Domnului; dar astăzi sunt indoit mai ferice, văzându-Vă întruniți în acest sinod eparhial; căci la acest sinod să implinesc 20 de ani, de când din voia lui Dumnezeu, manifestată prin votul clerului și al poporului nostru, biserica noastră cea vie, am fost chemat la înalta demnitate arhierescă și la conducerea acestei eparhii de Dumnezeu binecuvântate; de aceea Vă și salut cu deosebită bucurie.

Mă simțesc ferice, Domnilor deputați, că prevedința divină m'a învrednicit a ajunge și acest punct de timp; de aceea mai înainte de toate mulțămesc și aici lui Dumnezeu din adâncul inimei mele și pentru această mare binefacere spre mine; ear' drept recunoștință vin a da samă de talanții, ce mi-s'au încredințat și de rezultatele ce am putut produce cu toții în acest period de timp, precum făcut-am aceasta și la împlinirea celor 10 ani ai arhieriei mele.

De și un restimp de 20 de ani nu este așa mult în viața unui popor, a unei biserici sau națiuni, este însă destul de lung în viața unui individ din fruntea unei diecese, pentru a-și da sama de lucrările sale; de aceea mă cred și eu datoriu cu aceasta nu numai D-Voastră, Domnilor deputați, dar și clerului și poporului nostru, pentruca toți să aibă ocaziune a afla cum am chivernisit acei talanți, ce mi-i-a încredințat Dumnezeu; mă cred datoriu cu aceasta încă și din cauza timpurilor grele, ce am parcurs și percurgem, și a responsabilității, ce avem înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Dar' fiindcă la acest sinod să implinesc și 25 ani dela recăștigarea sinodalității bisericii noastre: mai înainte de a face darea de samă, datori suntem Domnilor deputați, în semu de recunoștință a re-împrospeta și aici, cum făcurăm și în sânta biserică, în etern binecuvântata amintire a acelu mare bărbat, trimis noauă dela Dumnezeu, adevă a fericitului mare arhieriu Andreiu baron de Șaguna, carele prin multe, grele și lungi străduințe a scos biserica străbună din starea cea tristă și dureroasă a selăviei, în care o aruncase vitregitatea timpurilor de sute de ani, și a ridicat-o la adevărata ei stare și demnitate, mai esoperându-i și străvechiul ei drept de sinodalitate.

De aceea repet, datori suntem, Domnilor deputați, a ne manifesta și la aceasta ocaziune adâncă noastră recunoștința cătră memoria acelu mare arhieriu, carele întru adâncă sa înțelepciune prevăzând din bună vreme norii cei grei veniți asupra mai multor biserici din patrie, dar mai ales asupra bisericii noastre, în conțelegere cu fruntașii clerului și ai poporului, încă din bună vreme angajând pe toți factorii bisericii la conlucrarea comună, a pus în mâna tuturor acelor factori soartea bisericii noastre naționale.

Din ulterioarele mele espuneri veți binevoi a vedea, Domnilor deputați în parte, încât pentru diecesa noastră, unele rezultate îmbucurătoare produse prin asemenea conlucrare comună la dezvoltarea și înaintarea afacerilor noastre bisericesci; ear pentru a cunoasce măcar în parte și neajunsele, greutățile și unele cercări întâmpinate în lucrările noastre în acest period de timp, cari ne-au împedecat în realizarea de rezultate și mai îmbucurătoare: aflu de bine a atinge, earăș numai în parte, aceste neajunsuri, greutăți și cercări, pentru ca și D-Voastră, dar' și clerul și poporul să-și poată forma o judecată cât mai dreaptă în cauză. De asemenea aflu de lipsă a atinge și la aceasta ocaziune rezultatele

din primul deceniu, dela 1875 până la 1885, al arhipăstoriei mele, amintite deja și la 1885, căci acelea formează basa celor din al doilea deceniu, cum și căci cele ulterioare completând pe cele anterioare, la olaltă și împreună își au valoarea lor.

Dintre cercările și greutățile întimpinate în acel period de timp voi aminti, Domnilor deputați, numai unele mai însemnate, din cari veți binevoi a vedea, că biserica noastră și cu ea împreună mai ales noi arhieriei, am avut tare puține zile bune; dar apoi cu atât mai multe zile grele și de durere din cauză, că chiar în acest timp s'a ivit cele mai multe cercări grele și asupra bisericii noastre naționale.

Astfel chiar în anul 1875, cu care începem aceasta dare de samă, avurăm a lupta contra proiectului devenit lege pentru scoaterea învățătorilor nostri confesionali, de sub dispozițiunile fondului de pensiune regnicolar pentru învățători, cu intențiunea de a înființa înșine, noi de noi, un asemenea fond de pensiune, ceea-ce durere, nu ni-a succes.

După aceea în 1879 am avut a continua lupta contra proiectului devenit lege pentru introducerea limbii magiare ca studiu obligat și în școalele noastre elementare și mai vartos pentru ingerința cea mare, ce aceea lege o atribue organelor statului și inspectorilor regesci asupra acelor școale, pe conta autonomiei noastre.

Tot asemenea lupta s'a continuat în 1883, contra proiectului devenit lege pentru introducerea limbii magiare și în școalele medii confesionale, și earăș mai vartos pentru ingerința prea estinsă a statului și asupra acelor școale medii, tot pe conta autonomiei noastre.

În 1885, provocându-ne la lege, care îndreptățesce pe confesiuni a-și înființa școale medii din mijloacele proprii, am cerut cu multă stăruință concesiune pentru înființarea unui gimnasiu român confesional aici în Arad, de care avem cea mai simțită lipsă; dar' durere și asemenea cerere justă ni-s'a denegat.

În anul 1891 am avut a lupta contra proiectului devenit lege pentru asilele de prunci în etate dela 3—6 ani; tot asemenea și aici fără rezultat.

În 1893, când într'una cu ameliorarea lefilor învățătoresci se proiectase o ingerință aproape nefermuită din partea statului în acelea școale la acărur susținere ar concurge și el cu ajutoriu de preste 60 fl. pe an, am luptat din toate puterile și contra unei asemenea ingerințe; dar' și aici cu acelaș nesucces ca și în celelalte cauze.

Dela școală s'a trecut la biserică, unde în anul espirat 1894 s'a proiectat și s'a și legiuir introducerea căsătoriei civile, și a matriculelor civile atât de vătămătoare și pentru biserica noastră, contra căroră încă am luptat cu toții, din toate puterile, dar' — durere — tot fără rezultat.

Mărginindu-ne numai la acestea, încheiu șirul cercărilor, de și ași mai putea aminti unele mai ales locale, dar nu mai puțin grele; ear ca să vă convingeți și din acestea despre vitalitatea bisericii noastre, Domnilor deputați, trec la enumerarea și a unor rezultate mai îmbucurătoare, ce s'au produs pe lângă toate cercările și greutățile ce am întimpinat.

Deși sinodalitatea noastră datează dela 1870, când s'au întrunit prima-dată sinoadele noastre eparhiale; totuși greutățile începutului și lipsa mijloacelor n'au permis a se face îmbuuătățiri mai însemnate în starea de mai înainte a diecesei, până în anul 1875, de când încep această dare de samă și până când diecesa se lupta cu o mulțime de neajunsuri.

Așa de exemplu nici institutul nostru pedagogic-teologic, singurul nostru institut superior de cultură în diecesă, merit a educa pe preoții și învățătorii nostri, pre fitorii luminători și conducători ai poporului, nu era în stare corespunderătoare cerințelor.

Despărțământul pedagogic se adăpostia într'o casă vechiă, aproape ruinată, ear studiile se propuneau de 2 profesori și 1 catehet, cu lefi de câte 300—400 fl. din care cauză în doauă rânduri fu și admoniat și amenințat cu închidere din partea guvernului, dacă nu se vor delătura scăderile.

Despărțământul teologic se afla și mai rău, căci se adăpostia prin localuri închiriate, și abia avea 2 profesori, ambii ocupați și cu alte officii.

Și afară în diecesă aveam a ne lupta cu asemenea neajunsuri și greutăți, și anume cu lipsa de învățători, cu lipsa de școale, cu lipsa de dotațiuni învățătoresci, și mai ales cu lipsa de învățătoare pentru fetițele poporului.

În fața atâtor neajunsuri și greutăți, având eu în vedere chiemarea noastră principală de a promova în cler și popor cultura morală-religioasă, pentru a se apropia tot mai mult de perfecțiune, și prin aceasta de bine și fericire, scopul suprem al omului, și sciind, că aceasta numai prin preoți și învățători buni se poate ajunge; ear asemenea preoți și învățători numai într'un institut bine întogmit se pot educa; încă în primul sinod eparhial din 1875 preșezut de mine, am cerut consensul Domnilor deputați de atunci la zidirea unui edificiu mai corespunderătoriu, ceea ce în acelaș an s'a și edificat, parte din unele fonduri, parte din contribuiri benevole.

În anul următoriu 1876 s'au înmulțit cursurile preparandiale dela 2 la 3, precum prescria legea statului; s'a sporit numărul profesorilor, s'au pensionat profesorii cei bătrâni, înlocuindu-se cu alții noi, s'au ameliorat dotațiunile până la câte 800—900 fl. pe an.

În urma acestora în 1886, arătându-se lipsa de profesori, am fost necesitați a creea mai întâiu 2, ear mai apoi 3 stipendii de câte 400 fl. pentru

tineri, cari pre la universități, s'ar pregăti pentru profesură.

După îngrijirea delăturării acestui neajuns, văzându-se lipsa cea mare de învățatori în diecesă, și observându-se, că din numărul elevilor aflători atunci în preparandie aceea lipsă nu se va putea suplini: în următorul an 1877, am înființat un alumneu modest pentru preparanzi, la început numai pentru 30 elevi interni, care însă în decursul timpului s'a tot mărit, până la câte 70—80 elevi.

În urma avântului de progres în toate părțile observându-se, că și fetițele poporului nostru au mare lipsă de învățatură și de instruire și în alte lucruri casnice, și că aceasta chiemare mai cu succes ar putea-o îndeplini învățătoarele: tot în 1877 am introdus și pregătirea de învățătoare pentru școalele de fetițe, al căror număr s'a sporit în mod înbucurătoriu.

Pentru a avea cât mai mulți și mai buni elevi și eleve pentru învățatorie, cum și pentru ca aceia la timpul său să-și împlinescă cu tragere de inimă chiemarea, am stăruit și la ameliorarea dotațiilor învățătoresci; pre lângă aceste îngrijiri de învățatori, n'am uitat nici de soarta preoțimei noastre, ci având în vedere dotațiunea ei în mare parte modestă și precarie, tot în 1877, cu binevoitoriul sprijin al veneratului sinod eparhial de atunci, am înființat cunoscutul fond preoțesc, carele până acuma atinge capitalul de preste 260.000 fl. afară de ajutoarele distribuite în decursul timpului dela 1878 până acuma.

Menițiunea acestui fond este, a ajuta în prima linie pe preoții deficienți, apoi pre văduvele și orfanii preoților, ear în a doaua linie, a ameliora deocamdată dotațiunea preoților de prin parohiile mai slab dotate, apoi după timp să devină fond de dotațiune pentru toți preoții din diecesă.

Tot în anul 1877 s'au delăturat pedicele, ce dela 1865 încoace împedecau primirea fundațiunei Birta de 48.000 fl. în administrațiunea noastră, și așa primindu-se, de atunci încoace în tot anul se dau la 12 tineri de ai nostri 12 stupendii de câte 200 fl. pentru continuarea studiilor lor, și preste aceasta și fundațiunea a crescut până la 60.000 fl.

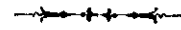
După ce chiar și numai cele până aici espuse, pretinzând o activitate mai intensivă, și locale mai corespunzătoare, Domnilor deputați, în anul următoriu 1878 s'a cumpărat casa de lângă reședință, străformându-se în cancelăriile consistoriale de acuma; ear în 1879 s'a rezidit reședința episcopoească de acuma, atunci aflătoare în stare foarte rea și ruinată.

Tot în 1878 s'a înființat și tipografia diecesană donată de mine diecesei, care pe lângă alte servicii făcute eparhiei, a mai adunat și un capital de peste 30.000 fl. merit pentru un institut superior de cultură în diecesă.

După împlinirea și acestor neajunsuri, observându-se mare lipsă de bărbați pregătiți și pentru

demnitățile bisericesci, în lipsa de mijloace, la anul 1880 m'am adresat către fericitul arhiepiscop și mitropolit al Bucovinei Silvestru Morariu-Andreeviciu apoi către înaltele ministerii de culte și instrucțiune publică din Budapesta și Viena, și în fine chiar și către Majestatea Sa prea grațiosul nostru împărat și rege, pentru primirea a câte doi elevi din diecesa noastră, în seminariul clerical din Cernăuți, pe speșele fondului religionariu de acolo; ceea-ce numai în 1883 am putut ajunge.

(Va urma)

Sinodul eparhial

al diecesei gr. or. române a Caransebeșului, periodul al IX. sesiunea a II-a, convocată la Caransebeș pe Duminică Tomei, 9 Aprile 1895.

(continuare)

Ședința III.

ținută în 10 Aprile 1895 la 5 ore d. a.

Protocolul ședinței a III-a nefiind încă redactat autenticarea lui se amână pe ședința procsimă.

Presidiul prezintă petițiunea deputatului Filip Adam pentru concediu pe durata sesiunii prezente.

Concediul cerut se acórdă.

Presidiul prezintă propunerea Consistoriului diecesan referitoare la vinđarea morii episcopesci.

Se predă comisiunei speciale.

Presidiul prezintă:

a) raportul Consistoriului diecesan despre înființarea unei filiale a librăriei diecesane în Logoj;

b) raportul Consistoriului diecesan despre vinđarea unor parcele din dominiul Visag.

Se predau comisiunei finanțiale.

Referintele comisiunei școlare Gerasim Sêrbu dând cetire raportului general al Consistoriului diecesan ca senat școlariu pe anul 1893/4 propune luarea la cunoșciință a raportului pe lângă observarea, ca în raportul anului viitoriu

1) să se arete în înțelesul §-lui 122 punct 5 și 6 al statutului organic dacă sunt catiheți la toate școlele comunale de pe teritoriul diecesei; dacă băeții dela școlele acestea și dela cele confesionale cercetéză biserica ori nu, și dacă să cuminecă ori nu;

2) să se arete, dacă avem școle confesionale tractuale;

3) să se arete, câte biblioteci parohiale se află în diecesă și în fine,

4) să se arete, câți copii sêraci s'au provêdut prin comitetele parohiale cu cărți de școlă și unde?

Deputatul Ilie Curescu propune elăsarea punctului 2 din propunerea comisiunei.

Propunerea deputatului Ilie Curescu se primesce și astfel sinodul decide:

Raportul general al Consistoriului diecesan ca senat școlariu pe anul 1893/4 se ia la cunoșciință cu adausul, ca în raportul anului viitoriu:

1) să se arete în înțelesul §-lui 122 punct 5 și 6 al statutului organic dacă sunt catiheti la toate școlile comunale de pe teritoriul diecesei; dacă băeții dela școlile acestea și dela cele confesionale cercetază biserică ori nu, și dacă se cuminecă ori nu;

2) să se arete câte biblioteci parohiale se află în diecesă și în fine,

3) să se arete, câți copii săraci s'au provădit prin comitetele parohiale cu cărți de școală și unde?

Raportul general se aclude la protocol sub . . .

Acelaș raportor referă asupra actelor referitoare la întregirea postului vacant de profesor dela institutul pedagogic.

Întrunind recurentul Petru Ionescu toate condițiile de concurs să alege cu aclamațiune de profesor pentru postul vacant dela Institutul pedagogic.

Tot acelaș raportă asupra comunicatului Consistoriului diecesan că nu a putut corespunde concludului sinodal Nr. 23 și 27 ex 1894 referitoriu la reactivarea conferințelor învățătorești.

Sinodul ia act despre aceea, că Consistoriul diecesan nu a putut executa concludul sinodal din anul trecut de sub Nr. 23 și 27 protocolar, și-l îndrumă, ca la proximal sinod eparhial se vină negreșit cu propunerea cerută prin amintitul conclud.

Comisiunea financiară prin raportorul Virgil Tomiciu referă asupra raportului general al senatului episcopesc pe anul 1894, și propune, ca fiind acela tipărit și împărțit între membrii sinodului, să se considere de cetit și să se primască în tot cuprinsul său.

Raportul general al senatului episcopesc pe anul 1894 fiind tipărit și împărțit între membrii sinodului eparhial se consideră de cetit, și să ia la cunoștință având a se alătura la protocol sub . . .

Acelaș raportor referă despre socoțiile fondurilor diecesane pe anul 1894 și propune, ear sinodul decide:

Sinodul eparhial aflând socoțiile fondurilor diecesane pe anul 1894 deplin corecte le aprobă, și dă Consistoriului diecesan ca senat episcopesc absolutul cerut.

Totodată se dă indemnitate pentru următoarele supraerogațiuni:

1. în ajutoare învățătorilor dotați slab 105 fl.
2. în salariul profesorului Enea Hodoș 26 fl.
62 cr.

3. în salariul profesorului Iosif Bălan 93 fl.
24 cr.

4. pentru încălzitul și luminatul institutului teologic-pedagogic 19 fl. 37 cr.

5. tipărituri pentru toate trei senatele 69 fl. 49 cr.

6. în salariul învățătoarei pentru lucrul de mână Maria Dimitrieviciu 20 fl.

7. escontentarea profesorului Stefan Velovan 1040 fl.

8. remunerațiune controlorului diecesan Ión Popovicu 150 fl.

Cu privire însă la escontentarea de 1040 fl. dată fostului profesor Stefan Velovan se observă,

că acesta n'are să servescă ca cas de precedentă, și pe viitoriu Consistoriul diecesan se nu mai facă asemenea erogațiuni cari nu sunt urgente, fără aprobarea sinodului eparhial.

A acelaș raportor referă despre bilanțul și inventariul tipografiei și librăriei diecesane pe anul 1894.

După deslușirile date din partea presidiului la unele întrebări făcute de deputatul Ilie Curescu, se decide;

Inventariul și bilanțul tipografiei și librăriei diecesane pe anul 1894 aflându-se corecte și socoțiile anului 1894 în ordine, se iau la cunoștință și se dă absoluturiu.

A acelaș raportor referă despre proiectul de preliminaru al diecesei pe anul 1896.

Preliminariul pre 1896 se aprobă în întregul său cuprins și anume, la venite cu suma de 33.360 fl. era la erogațiuni cu suma de 33.333 fl. 91 cr.

Acest preliminaru se aclude la protocol sub lit. . . .

Tot acelaș raportă asupra conspectului sumariu despre restanțele în convenția episcopescă și în spesele deputaților sinodali și congresuali la finea celor 2 ani din urmă 1893 și 1894.

Sinodul eparhial ia la cunoștință conspectul îndrumând Consistoriul diecesan a purcede și mai departe cu totă energia la încassarea restanțelor arătate.

Tot acelaș raportă asupra rugărea comitetului parohial din comuna Tolvadia de a se ierta interesele restante după împrumutul luat din fondurile diecesane.

Se derivă Consistoriului diecesan spre rezolvire.

Fiind timpul înaintat ședința proximală să anunță pe ziua următoare la 10 ore înainte de amădăși, era cea presentă se încheie.

Ședința IV.

ținută în 11 Aprilie 1895 la 10 ore a. m.

Se cetesce și

Se autentică protocolul ședinței a două.

Protocolul ședinței a treia nefiind gata,

Autenticarea se amână pe ședința proximală.

Comisiunea specială prin referentul ei Ilie Trăilă referă în cauza proiectului de statute ale fondului diecesei gr. or. române a Caransebeșului pentru pensionarea funcționarilor dela Consistoriu și a profesorilor dela institutul teologic și pedagogic diecesan și pentru ajutorarea văduvelor și a orfanilor lor, presentat de Consistoriul diecesan.

Referentul susnumit arată că comisiunea specială a făcut în proiectul Consistoriului numai trei modificări esențiale și anume:

a) la §. 20 în loc de quinquenaliu, a introdus creșteri de pensiuane anuale de câte 20 fl., respective de câte 10 fl. v. a., începând dela al 11-lea an de serviciu până la al 30-lea an;

b) la §. 22 p. a.) etatea bărbatului de 60 de ani s'a schimbat în 50 de ani;

c) tot la §. 22 p. b.) în loc de un an s'au pus 3 ani.

Celelalte modificări sunt numai stilare.

După ce sinodul a primit în general proiectul de statute prezentat de comisiunea specială, s'a purces la desbaterea specială.

În decursul desbaterei speciale deputatul Dr. Stefan Petroviciu face la §. 17 alinea din urmă următoarea contrapropunere :

Cererile privitoare la încuviințarea de pensiuine au să fie motivate și să se pertracteze și decidă în Consistoriul diecesan plenariu având Consistoriul la pensionare a ținea sémă și de mijlocele de cari dispune fondul. Hotărârile să pot apela la sinodul eparhial, carele decide definitiv.

După o desbatere mai îndelungată punându-se acésta propunere la vot, ea cade, și

Sinodul eparhial primesce statutele din cestiune după cum au fost propuse de comisiunea specială.

Statutele se alătură la protocol sub lit. . . .

Aceiaș raportéză despre cuvântarea ținută de Pré S. S. Episcopul diecesan în ședința de 3 Octomvrie 1894 în casa magnaților asupra proiectelor politice-bisericesci.

Se ia cu vie mulțămită la cunoscintă, având cuvântarea a să alătura la protocol sub lit. . . .

Aceiaș raportéză despre resignarea profesorului diriginte dela institutul pedagogic diecesan Stefan Velovan și despre escontentarea sa finală prin acordarea și licuidarea salariului său de pre un an în suma de 1040 fl.

Actul fiind rosolvat sub Nrul. . . . să ia la cunoscintă.

Aceiaș raportéză asupra actelor referitoare la regularea dotațiunei preoțimei noastre, intenționată din partea înaltului Ministeriu reg. ung. de culte și instrucțiunea publică.

Având în vedere că cestiuni de acestea, pentru conformitate, este consult să se rezolveze în congresul național bisericesc, adecă la acel loc, unde sunt reprezentate tóte diecesele apartinătoare la Mitropolia noastră, cauza să înaintează spre pertractare și decideri mărîtului Congres național bisericesc.

Aceiaș raportor referéză asupra raportului Consistoriului diecesan în urma concludului sinodal Nr. 74/1894 despre motivele din cari a destinat dominiul Visag pe séma fondului pentru acoperirea convenției episcopesci.

Sinodul eparhial ia raportul la cunoscintă și consimte ca dominiul Visag până la ulterioară dispozițiune definitivă a sinodului eparhial să se administreze în favorul fondului pentru acoperirea convenției episcopesci.

Aceiaș referéză în cauza raportului Consistoriului diecesan referitoriu la declararea cerută de înaltul ministeriu dacă suntem învoiți, ca profesorii dela institutul pedagogic diecesan să trecă la fondul de pensiuine a statutului.

Se consideră de resoltiv sub Nr. . . .

Aceiaș referéză despre propunerea Consistoriului diecesan, ca móra episcopescă din Caransebeș să se vindă arendatorului Anton Ivaschko cu prețul de 6000 fl. respective ca să se primescă ofertul lui de cumpărare.

Sinodul neputându-se convinge pe deplin din actele prezentate cumcă vindarea ar fi avantagiósă, asupra ofertului nu se pôte pronunța.

Tot aceiaș referéză despre proiectul de regulament pentru administrarea afacerilor epitropesci în metropolie.

Deórece conform constituțiunei noastre bisericesci fie-care eparhie își pôte regula independent de celelalte eparhii afacerile sale epitropesci, prin regulamentul proiectat însă s'ar introduce în administrațiune o centralizare, a cărei necesitate nu să impune, a cărei practicabilitate — în vederea organizațiunei de acum a Consistoriului metropolitan — este problematică, și a cărei îndreptățire nu se recunósce ; drept aceea neputënd adera la principiul adoptat și la intențiunea urmărită în proiectul de sub întrebare, și nesimțënd necesitatea unei reforme în administrarea averilor bisericesci, carea în diecesa noastră este regulată prin normative speciale :

Sinodul eparhial nu pôte intra în pertractarea specială a materialului.

Raportorul comisiunei finanțiare Virgil Tomiciu referéză asupra raportului diecesan, referitoriu la înființarea librăriei filiale din Logoj.

Sinodul eparhial ia la cunoscintă aprobătoare raportul și încuviințéză împrumutul de 3000 fl. v. a. spre acest scop.

Aceiaș referéză asupra raportului Consistoriului diecesan despre vinderea a 184 jugere din dominiul Visag cerënd totdeodată autorisare pentru de a vinde încă 116 jugere.

Raportul se ia la cunoscintă aprobătoare și Consistoriul se autoriséză a vinde încă 116 jugere de vacanturi tot cu aceiași conditțiuni.

Aceiași raportéză despre rugarea comitetului parohial din Luncavița, prin carea se cere modificarea decisului sinodal, carele opresce de a se împrumuta la privați capitalele bisericesci.

Sinodul eparhial nu se află îndemnat de a modifica concludul seu Nr. prot. 94 din 1892.

Tot aceiași referéză asupra rugărei comunei Vlačovet, carea cere a i-se ierta împrumutul de 380 fl. seu restanțele în convenția episcopescă.

Se transpune Consistoriului diecesan cu aceea îndrumare, ca la proximal sinod se facă raport deiat în acésta causă.

Fiind timpul înaintat ședința proximală să anuncie pe după amédădi la 4 óre, érá cea presentă să încheie.

Ședința V.

ținută în 11. Aprilie 1895 la 4 óre după amédădi.

Se deschide ședința și cetindu-se

Se autentică protocolul ședinței a III, éará autenticarea protocolului ședinței a IV. se amênă nefiind gata.

Presidiul presintă cererea de concediu pentru întrega sesiune a deputatului Coriolan Bredicean ; Concediul cerut se acórdă.

Presidiul presintă raportul comisiunei pregătitoare despre scontrarea cassei diecesane efectuită la 6 Aprilie a. c. Se transpune comisiunei finanțiale.

Raportorul comisiunei petiționare I. E. Teran referéză asupra petițiunei fostului învățatoriu în Silagiu Nicolae Laies, cu carea cere uu ajutoriu în bani.

Se transpune Consistoriului diecesan spre competentă afacere.

Tot aceiaș raportor referéză asupra petițiunei preotului Terențiu Bugariu din Mécina de a se ordina cerce-

tare disciplinară contra membrului comitetului parohial Paul Lazar pentru unele enunțări vătămătoare; contra comitetului parohial pentru abuzurile sale și în contra sa însași.

Sinodul transpune petițiunea Consistoriului diecesan spre competență afacere.

Raportorul comisiunii școlare Gerasim Sîrbu, referă asupra proiectului de regulament pentru organizarea învățământului în metropolie.

Considerând că dispozițiunile generale referitoare la administrațiunea școlilor populare din metropolie, jignesc în mai multe privințe instituțiunile folosite practicate până acuma în diecesa noastră;

considerând că partea didactică a regulamentului, care tractează despre obiectele de învățământ ar trebui să se separeze și să se tracteze într'un plan deosebit de învățământ și într'un mod mai corespunzător de cât în cel de acum:

Sinodul eparhial este de părere, ca Venerabilul Consistoriu metropolitan să dispună compunerea unui nou proiect, în care să se cuprindă dispoziții cu privire la școlile noastre confesionale populare din metropolie și ca în privința obiectelor de învățământ să se compună un plan de învățământ prin bărbați de specialitate.

În scopul acesta sinodul subșterne ca material, spre folosire, păreriile corpului profesoral dela Institutul pedagogic diecesan.

Totdeauna sinodul își exprimă dorința: a se regula deasemenea prin bărbați de specialitate afacerile învățământului nostru din metropolie și în celelalte părți ale sale.

Raportorul comisiunii bisericești Dr. George Popoviciu referă asupra petițiunii preotului Romul Furduiu din Lățunaș pentru un ajutoriu în bani.

Se derivă Consistoriului diecesan.

Acelaș raportă asupra rugării mai multor creștini gr. or. români din Dolóve de a se esmite o comisiune investigătoare contra preotului Aron Bartolomeiu de acolo.

Se derivă Consistoriului diecesan.

Acelaș referă asupra rugării preotului Alesandru Ogêrlaciu din Jidovini de a i se da în folosință sesiunea parohială redusă din aceea comună.

Se derivă Consistoriului diecesan.

Raportul comisiunii sinodale pregătitoare despre scottrarea casei diecesane efectuate la 6 Aprilie 1895.

La propunerea comisiunii financiale,

Sinodul eparhial ia raportul la cunoștință îndrumând Consistoriul diecesan, ca se delătore scâderile de manipulațiune indicate în raport.

Deputatul sinodal și referent al senatului episcopesc Traian Barzu dă cetire conspectului competențelor de diurne și viaticale ale deputaților sinodului eparhial din acest an în suma de 888 fl. 31 cr.

Suma de 888 fl. 31 cr. se votăză avându-se în vedere că cu ședința prezentă sinodul își termină agendele sale.

Fiind terminate agendele sinodului eparhial Prea Sântia Sa Părintele Episcop diecesan propune și

Sinodul decide ca protocolul ședinței a IV. și a V-a să se autentice mâne și la 11 ore înainte de amêși prin deputații prezenți în Caransebeș, cari vor avé a se întruni tot în sala comunității de avere.

După aceste constătând Prea Sântia Sa, că obiectele sînt esauriate, prin o cuvântare în care accentuăză

dragostea frătească, ce a domnit între noi și trebuie să domnescă pentru ca lucrările noastre se aibe rezultatul dorit și ca să se promoveze interesele noastre bisericești, declară sesiunea II. din periodul al IX. a sinodului eparhial de încheiată și totodată mulțămesc deputaților pentru lucrarea solidară, zelul și bunăvoința, ce au arêtat-o în pertractările lor, și le potfesc sănătate pentru de a putea încă mulți ani lucra în interesul bisericești.

Deputatul Stefan Antonescu în cuvinte alese mulțămesc Prea Sântiei Sale în numele sinodului pentru prea înțelepța, buna și frumoșă conducere a sinodului dorindu-i sănătate deplină.

Comisiunea autenticătoare provêdută sub Nr. . . . al acestui protocol adunându-se astăzi în 12 Aprilie 1895 în sala comunității de avere a autenticat protocoalele ședinței a IV. și a V. amentite sub Nr. prot. . . .

Sinodul eparhial din Arad a ținut până în 16. I. c. Ociectele mai însemnate desbătute în sesiunea aceasta au fost:

Cuvêntul de deschidere al P. S. S. Părintelui Episcop Meșian. Acest cuvênt s'a predat unei comisiuni speciale, ce a primit înserecinarea să răspundă P. S. S. În răspunsul acestei comisiuni deputatul P. Rotariu espune o mulțime de motive, ce îndeamnă comisia a propune următorul proiect de conclud:

„Din cuprinsul cuvêntului de deschidere sinodul cu bucurie ia act despre înportantele momente, ce se cuprind întrênsul, și enunță ca conclud:

a) adresează cuvinte de felicitare Înalt Prea S. Sale din incidentul arhieriei și păstoririi de 20 de ani;

b) dă viie espresiune simțemintelor sale de pietate față de marele arhieriu Andreiu Baron de Șaguna, nu mai puțin față de acei bărbați, cari — azi trecuți și ei la cele eterne — la timpul său au sprijinit și conlucrat cu acel mare bărbat;

c) își aduce cu mare recunoștință aminte și de acei bărbați conlucrători la marele op al revindicării autonomiei noastre bisericești și a reorganizării sinodalității noastre, pe cari bunul Dzeu i-a conservat încă până în ziua de azi în viață.

d) pe temeiul rezultatului material și moral, înțonat în lăudatul cuvênt de deschidere, sinodul constată cu bucurie acest progres, care indică o activitate solidă, serioasă și matură a organelor noastre diecesane.

Proiectul a fost primit între aplause și „Să trăiască” cu vot unanim.

Raportul senatelor școlare ale Consistoarelor din Arad și Oradea-mare. Aceste rapoarte dovedesc o activitate mare pe terenul școlariu. S'a făcut tot posibilul, ca învățământul să facă progrese, de altă parte s'a respins cu bărbăție ingerențele și atacurile din partea organelor municipale ale statului ba chiar și a ministrului de culte. — Cestiunea cu reuniunile didactice învățătorești, pentru cari ministeriul cere și împune statute a rămas să se reguleze prin congres. Să constatează mai departe, că ameliorarea salariilor învățătorești s'a efectuit pe teritoriul Consistoriului aradan în mod îndestulitoriu, numai puțin comune din protopopiatul Lipovei și al Belințului vor fi constrinse să ceară ajutoriul statului; ce privește școalele din Consistoriul Oradiei-mari, acolo din 256 școale, 71 vor fi avisate la un ajutoriu. Frecuența școlară din an în an să îmbunătățesc.

S'a adus pe tapet și chestia înființândului Consistoriu în Timișoara. După un raport al Dreptății „consistoriul din Arad avea să se pronunțe, la dorința consistoriului metropolitan, asupra planului detaiat și transpus

din partea consistoriului și sinodului eparhial din Caransebeș, referitoriu la arondarea noului consistoriu înființând în Timișoara. Dar onor. consistoriu din Arad, în loc d'a zice „primesc“ ori „nu“, — a venit la sinod cu cererea; ca acesta să-i indigiteze cestiunea, asupra căreia ar avea să răspundă. O apucătură de trăgănare plus: un izvor de iritațiune.

Sinodul a pus apoi „căzalca“ pe protocolul consistorial din Caransebeș și acum, putea-vom oare spera, că on. consistoriu de aici va ști să cetească? Vederemo.“

Raportul delegațiunii constată, că circa 6—8 procese sunt în curgere, apoi că membrii delegațiunii au câștigat unele date referitoare la mănăstiri. S'a luat raportul la cunoștință și s'a dispus, că de aici încolo fiecare diecesă să se îngrijască de spesele procesuale recerute pentru procesele ce se vor pune în curgere pentru comune situate pe teritoriul lor.

Din raportul senatului strîns bisericesc al consistoriului din Arad rezultă cam aceeași stare generală, ca în anul trecut; o mică diferență favorabilă față de trecut este înmulțirea populațiunii. Dar s'au sporit și numărul concubinatelor, contra căreia boale nu se află leac, fiindcă esecutiva asupra desrêneților nu se află în mâna diecesei sau a organelor sale. Comune bisericesci *matre și filii* sunt de tot în diecesă 416; parohii sistemisate aproape 400, — numărul caselor credincioșilor este de aproape 63 mii, al familiilor aproape 76 mii, al credincioșilor 358,362.

Proiectele de statute a) pentru pensionarea preoțimei și b) pentru pensionarea funcționarilor și profesorilor, a rămas în suspens până la sinodul proxim.

Sinodul arhidiecesan din Sibiu. Obiectele mai de valoare ale acestui sinod sunt următoarele:

La cerererea guvernului, ca să se tragă în cercetare disciplinară asesorul consistorial N. Cristea și soții întemnițați în urma procesului Memorandului, consistoriul a dat aci numitului o dojană și la oprit pe viitoriu de la amestecuri în politică. Acest act, introdus în raportul general al consistoriului, a produs mare ferebă în sino I, și propunerile deputaților A. Nicoară, V. Damian, I. Popoa, cari mai mult sau mai puțin desaproabă procedura consistoriului nu sunt primite*).

Corespondință

Din corespondința unui *Comoriscian* estragem următoarele:

Comorisce e o comună micșă, uniți și neuniți, oamenii erau încă din vechime dădați la intrigi, neînțelegeri și procese, încât în jur sunt porecliți „fiscali“, biserica era tot goală încât îi plîngeai de milă, școala asemenea era foarte slabă; dar a trimis Dumnezeu prin Venerabilul Consistoriu un preot adevărat, consciu de chemarea sa, acum patru ani, în persoana Domnului preot Ioachim Dabiciu, prin care în scurt timp comuna noastră au făcut pași gigantici ba pot zice minuni.

Îndată în anul prim al venirii acest brav preot, văzând st. biserică goală de odejdii și steaguri prin colectă, unde singur au subscris cea mai mare parte au procurat:

I. Patru rënduri de odejdii cu aparținătoarele în preț de 300 fl.

*) Vom continua în Nr. viitoriu.

II. Unsprezece stihare la copii, de materie fină și tare 120 fl.

III. Cinci steaguri în preț de 240 fl.

Iară în anul al doilea la inițiativa dînsului s'a zidit o casă parohială cu grajdii și șopru în preț de 3000 fl.

În al treilea an s'a adunat materialul pentru zidirea școalei carea în al patrulea an s'au ridicat, în preț de 3200 fl.

Tot în al patrulea an pe calea colectării s'au cumpărat patru candelă de argint china în preț de 200 fl. și două polilee în preț de 180 fl.

Acum însă la începutul anului al cincelea la părintescul sfat al acestui bun păstoriu, ne-am constituit în reuniune de lectură, apoi am format un cor vocal spre acărui instruire s'au adus un dirigent de cor din Chizetiu, Achim Suman, care cu zel nedescriptibil au instruat corul nostru așa, că în decurs de o lună și jumătate, corul au fost deja în stare a da răspunsurile liturgice, și astfel în ziua Săntei Învieri s'a cântat prima oară sânta liturgie spre mulțămirea credincioșilor ascultători.

Aceste toate sunt munca sus numitului preot în decurs de patru ani și două luni, — și mai presus de toate au împecat pre cei învrăjbiți, în loc de ură domnesce pacea. Cine scie ce va să zică uniți și neuniți, durere! acela 'și va putea face ideie chiară, cât a avut acest preot brav a lupta, ca să nu se întemple nici o trecere religioasă, ce spre lauda preotului nici nu s'au întemplat.

Deci pentru toate aceste fapte mărețe și demne de imitat vin pe aceasta cale în numele mai multor comorisceni a-i aduce profunda noastră mulțămită.

Varietăți

Ședința festivă a societății de lectură „Ioan Popasu“. Tinerimea română dela institutul teologic-pedagogic din Caransebeș a aranjat în 21 Aprile n. o ședință festivă. Public numeros atât român, cât și străin în frunte cu Prea Săntia Sa dl episcop diecesan Nicolae Popea și Prea Cuvioșia Sa Filaret Musta, împreună cu Domnii deputați sinodali a fost de față vrînd a să convinge despre puterile intelectuale ale tinerimei și dând astfel dovadă despre viul interes ce-l poartă pentru creșterea și cultivarea tinerimei pusă sub patronagiul lor.

Corespunzătoriu caracterului ei, societatea a salutat On. public prin motto: „Cristos a înviat;“ apoi dl president într'o cuvîntare scurtă, dar cuprinzătoare, arătînd atât scopul societății în genere, cât și al ședinței festive în special, declară ședința de deschisă. Societatea a dovedit și cu aceasta ocaziune puterile sale atât pe terenul teologic și pedagogic, cât și pe cel literar.

Așa dl Sava Săcoșan în disertațiune „Învierea“ a combătut cu cele mai eclatante dovezi aserțiunile contrariilor despre minunea dumnezească, că „Cristos a înviat“. Dnia Sa a arătat cu dovezi luate atât din sânta scriptură cât și cu ajutoriul rațiunii sênătoase, că Cristos într'adevăr a înviat și nu precum susțin „cei cu mintea întunecată.“

De asemenea și dl Iancu Străin în lucrarea sa pedagogică a spus principiile, după cari trebuie crescută tinerimea, ca să poată deveni membrii folositori bisericeii

și națiunii și să-și poată ajunge scopul de viitori conducători ai poporului.

Nu mai puțină activitate a dovedit societatea pe terenul pur literar prin lucrarea D-lui Iancu Stan „Desvoltarea baladei populare“. D-l disertant după ce arată fazele, prin cari a trecut balada populară, accentuează însemnătatea poeziei populare trăgând concluziune, că un popor care are un trecut atât de glorios ca poporul român după cum ni-l reoglindesc poezia populară, e chemat la o soartă mai bună decât cea de față.

Mare efect au produs și poeziile declamate dl Iosif Curuț, care și de astădată a dovedit talentul său oratoric și cu aceasta ocaziune a arătat prin predarea fragmentului „Stefan cel mare,“ că într'adevăr e dibaciu în predarea poeziilor eroice. Cu asemenea succes a fost declamată și poezia „Premiul lui Mihai eroul“ din partea dlui Al. Liuba. Frumoase aplause a stors și dialogul comic „Papinian și Vespasian“ predat de dnii D. Popoviciu și I. Măgineanțu.

Cu mare atențiune și plăcere au fost ascultate și cântările executate de corul societății. Meritul compete în deosebi neobositului profesor A. Sequens, care și până aci a fost destul de cunoscut ca mare compozist și bun conducătoriu.

Pe scurt zis, ședința a fost una dintre cele mai succese. Acest succes e de mulțămît cu deosebire bravului și zelosului ei conducătoriu, dlui profesor Petru Ionescu.

Concert și joc. Românii din Caransebeș și giur au avut earăș o frumoasă ocaziune, de a-și petrece câteva oare plăcute. Anume: *Reuniunea rom. de cântări și musică din loc*, a aranjat Luni în 10/22 Aprilie a. c. un concert împreună cu joc. Mulțămîtă neobositului conducătoriu al corului reuniunii, P. Ciorogariu, care n'a cruțat nici o osteneală în instruirea corului, — concertul a reușit preste așteptare. În deosebi mare efect a produs frumoasa cântare națională „Răsunetul“. Fiecare se simția transpus în acelea zile mărețe, când munții Ardealului răsunau de cântecele eroice ale vitejilor șoimi din Carpați, grupați în giurul tribunilor români, când fiecare Român repeta cu drag acest „Răsunet“ al redeșteptării noastre naționale.

Acest efect a fost potențat prin aceea, că majoritatea coriștilor au fost îmbrăcați în frumosul nostru costum național. Aplausele frenetice n'au mai voit să încete și așa corul a trebuit să o repeteze de mai multe ori.

Nu mai puțin efect a produs „Suferința“ și *Cioabanul din Ardeal* solo de P. Ciorogariu, acompaniat de amabila Dșoară Cornelia Drăgălină. În adevăr nu sciai ce să admiri mai mult: vocea sonoră și melodioasă a D-lui Ciorogariu, sau desteritatea în acompaniere a Dșoarei Drăgălină.

Ear cântând corul Reuniunii „Hora Severinului“, fiecare era gata a se arunca în valurile horei, și astfel a însoțit în faptă această cântare frumoasă.

Cu o corectitate de necrezut au fost executate și celelalte cântări din program „Taci bărbate“ și „Doru nștr'înătatului.“

Imediat după concert a urmat jocul, care s'a deschis cu strămoșască noastră „Hora“, după care apoi au urmat diferite jocuri. Într'acestea „Ardeleana“, „de doi,“ „Sërba“ ș. a. până târziu dimineața când apoi fiecare s'a depărtat ducând cu sine cele mai plăcute suveniruri. Ceea-ce cu bucurie trebuie să constat este, că și la Caransebeșeni a început a se desvolta simțul de iubire pentru pitorescul port național, căci o cunună frumoasă de domnișoare au preferit a se îmbrăca ca Românce, arătând astfel superioritatea în frumșetă a portului român față de cel străin.

Urmând tot astfel, departe putem ajunge. I. I. S.

Ad. Nr. 839 ex 1994.

Concurs

Pentru întregirea definitivă a postului de paroh în parohia de a II-a clasă din comuna Obreja, protopresbiteratul Caransebeșului, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia diecesană“.

Emolumente:

1. Salariu în bani gata 230 fl. în loc de stolă pentru boteze și molitva moașei, logodnă, cununie și relație câtră protopresbiter precum și pentru înmormântarea simplă.

2. Sesiunea parohială în complex de 71 jugere 1443 orgii, ce aduce un venit în calcul mediu de 500 fl.

3. Alte venituri accidentale în sumă de 50 fl.

Ceice voesc a reflecta sunt avisați a trimite recursele lor instruate conform statutului organic și regulamentul pentru parohii Prea On. Domn protopresbiter tractual până la termenul arătat.

Dela recurenți se cere a se presenta în vre-o Duminică sau sêrbătoare în biserica parohială.

Tot odată recurenții vor avea să respecte și condițiunile statorite de comitetul parohial în ședința dela 10 Ianuarie 1894.

Obreja, din ședința comitetului parohial ținută în 17/29 Decemvrie 1894. [29] 1—3

Visantie Turnian, m. p.

Ilie Ambruș, m. p.

preș. com. par.

not. com.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Licitațiune minuendă

Licitațiunea minuendă spre scopul zidirei bisericii române în Alibunariu, hotărîtă pre ziua de 4/16 Aprilie a. c. nu s'a putut ținea.

Sê escrie deci concurs nou de licitațiune minuenda pentru zidirea bisericii române din Alibunariu. Licitațiunea se va ținea în ziua de 30 Aprilie (12 Maiu) 1895. Condițiunile sunt aceleași, carii s'au publicat în numerii 10, 11 și 12 ai „Foai diecesane.“

Alibunariu în 10/12 Aprilie 1895.

[28] 2—3

Comitetul parohial.

Licitațiune minuendă

Pre basa încuvintării Venerabilului Consistoriu diecesan dđto 17 Martie a. c. Nr. 661 B. se escrie licitațiune minuendă pentru renovarea s. bisericii gr. or. rom. din comuna Birna, cu prețul esclamării de 2711 fl. 17 cr. v. a.

Licitațiunea minuendă se va ținea Duminică în 30 Aprilie a. c. st. v. la 11 oare a. m.

Reflectanții sunt poștiți a se presenta în ziua și oara defiptă în comună, având a depune la începerea licitațiunii vadiul de 10% sau în bani gata sau în hârtii de valoare din prețul esclamării.

Planul și specificațiunea de spese, precum și condițiunile de licitațiune se pot vedea la oficiul parohial din loc.

Resultatul licitațiunii intră în putere de drept, numai dnpă aprobarea lui din partea Venerabilului Consistoriu diecesan.

Birna din ședința comitetului parohial ținută la 30 Martie 1895.

[27] 3—3

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

